

TIEN ACTIES **VOOR DE** **NEDERLANDSE** **TAALEN** **LETTEREN**

Memorandum
van de KANTL
voor de
verkiezingen
in 2024

KANTL

Koninklijke Academie
voor Nederlandse Taal en Letteren

INLEIDING

Naar aanleiding van de verkiezingen in 2024 dringt de KANTL bij de politieke verantwoordelijken aan op blijvende aandacht voor de bloei van de Nederlandse taal en letteren in Vlaanderen, en voor de kennis en studie ervan. De KANTL vraagt met name inspanningen van het beleid op de volgende domeinen waar zij verantwoordelijkheid neemt: cultuur en erfgoed; onderwijs en vorming; wetenschap en taalbeleid.

CULTUUR EN ERFGOED

De KANTL pleit ervoor om het Nederlandstalige literair erfgoed beter voor het voetlicht te brengen.

ACTIE

Ondersteun de uitgave van een laagdrempelige Nederlandstalige klassiekenreeks

VASTSTELLING: In de ons omringende landen (Frankrijk, Duitsland, Verenigd Koninkrijk) zijn de canonieke literaire werken in de eigen taal overal (in boekhandels, in krantenwinkels en zelfs in stationskiosken...) beschikbaar tegen een democratische prijs. In het Nederlandse taalgebied is het aanbod zeer beperkt en bovendien sterk versnipperd.

VOORSTEL: Oormerk (bij Literatuur Vlaanderen) een budget voor productiesubsidie voor uitgevers die bereid zijn om klassieke werken tegen een democratische prijs in de markt te zetten en ze gedurende een langere periode beschikbaar te houden.

ONDERWIJS EN FORMING

De KANTL pleit voor een beleidsdomeinoverschrijdende, structurele aanpak van het brede maatschappelijke probleem van de ontleding. Participatieve initiatieven m.b.t. literair erfgoed kunnen een krachtig middel zijn om de leesvaardigheid van jongeren te vergroten.

ACTIE

2

Investeer structureel (en dus niet projectmatig) in de geletterdheid van jongeren.

VASTSTELLING: Om de leescrisis aan te pakken werkten verschillende belanghebbenden, in gezamenlijke regie van de beleidsdomeinen Onderwijs, Cultuur en Welzijn en vanuit een gedeelde visie op leesbevordering, een meerjarig actieplan uit: 'Een Leesoffensief voor Vlaanderen'. De uitrol van dit plan beperkte zich voorlopig tot een reeks acties of piloottrajecten zonder garantie op verduurzaming.

VOORSTEL: Voorzie structurele financiering voor de onverkorte uitvoering, in onderlinge samenhang, van de acties uit 'Een Leesoffensief voor Vlaanderen', en zorg ervoor dat de uitrol daarvan wordt ingebed in een passende beheersstructuur. Zo komen duurzame resultaten binnen handbereik.

ACTIE

3

Creëer ruimte voor verdieping en reflectie in het vak Nederlands aan de middelbare school en waak over de kwaliteit van het onderwijs.

VASTSTELLING: In de afgelopen decennia heeft taalvaardigheid een steeds grotere plaats in het curriculum gekregen, ten koste van de aandacht voor literatuur (het lezen en analyseren van literaire teksten), en het fundamentele inzicht in taal en taalstructuren. Een groot deel van de leerlingen ervaart het vak Nederlands als weinig motiverend,

uitdagend en begeistertend. Steeds minder jongeren kunnen daardoor geënthousiasmeerd worden om een opleiding neerlandistiek te volgen.

VOORSTEL:

- Zorg er d.m.v. het verplichten van pedagogische bekwaamheidsbewijzen voor dat er goed opgeleide leraren voor de klas komen te staan. Zorg ervoor dat die leraren ook voldoende uitgerust zijn voor het geven van taal- en literatuuronderwijs.
- Maak vakinhoudelijke bijscholing van leerkrachten minder vrijblijvend, zodat de meest recente wetenschappelijke informatie doorstroomt naar het secundair onderwijs.
- Zet in op een betere coördinatie van educatieve middelen / en de ontwikkeling van zgn. Massive Open Online Courses (MOOC's).

ACTIE

4

Maak middelen vrij voor een grootschalige campagne die de rijkdom van de neerlandistiek voor het voetlicht haalt.

VASTSTELLING: Het aantal nieuwe studenten dat kiest voor een studie neerlandistiek is jarenlang afgenomen en staat daardoor op een te laag peil; het vak Nederlands heeft zwaar ingeboet aan populariteit, en het beroep leerkracht wordt als minder aantrekkelijk ervaren dan vroeger.

VOORSTEL: Investeer, na de talencampagne 'Duik in taal', ook in een grootschalige campagne voor de studie van het Nederlands. Zorg voor de verdere ondersteuning van initiatieven zoals de Olympiade Nederlands en de auteursresidenties van Literatuur Vlaanderen in scholen.

ACTIE**5**

Benut ten volle het potentieel van een wederzijdse kruisbestuiving tussen het Nederlands en de talen van nieuwkomers en NT2'ers.

VASTSTELLING: Het Nederlands is een hefboom voor anderstalige nieuwkomers en NT2'ers om te kunnen deelnemen aan de samenleving; het belang van taalverwerving als onderdeel van inburgeringscursussen is dan ook groot. Maar ook omgekeerd mag het potentieel voor de neerlandistiek van een kruisbestuiving met andere talen en culturen niet worden onderschat.

VOORSTEL: Stimuleer cross-culturele aspecten van de neerlandistiek (onderzoek naar leenwoorden, anderstalige canons, vertaalproblematieken...). Richt een fonds op dat, door middel van laagdrempelige publieksprojecten voor nieuwkomers én moedertaalsprekers Nederlands, interculturele competenties aanscherpt. Door het Nederlands in een context van wederkerigheid en oprechte nieuwsgierigheid naast andere (moeder)talen te plaatsen, versterken we de betrokkenheid van NT2'ers en erkennen we hun inbreng. Zorg er bovendien voor dat het NT2-onderwijs wordt verstrekt door leraars met de nodige bekwaamheidsbewijzen.

WETENSCHAP

Het onderzoek van de Nederlandse taal en literatuur heeft in de feitelijke organisatie van het wetenschapsbeleid in dit land een grote handicap, omdat voor elke subsidieaanvraag het belang voor de internationale wetenschap uitvoerig gemotiveerd dient te worden. De motivering blijft daardoor vaak indirect en vanzelf vager dan 'concurrerende' voorstellen m.b.t. internationaal belangrijkere talen.

ACTIE

6

Oormerk onderzoeksmiddelen voor de neerlandistiek

VASTSTELLING: Door de internationalisering van het refereesysteem bij de toekenning van onderzoeksmiddelen is het voor buitenlandse wetenschappers vaak moeilijk de relevantie en het belang van neerlandistisch onderzoek correct in te schatten en af te wegen tegenover onderzoek dat zich op het terrein van de grote, internationaal beter bekende talen beweegt.

VOORSTEL: Oormerk een deel van de door de overheid jaarlijks ter beschikking gestelde onderzoeksmiddelen voor de geesteswetenschappen in het algemeen en de neerlandistiek in het bijzonder.

ACTIE

7

Ontwikkel een campagne die de positie van het Nederlands in de wetenschappelijke wereld versterkt.

VASTSTELLING: In de wereld van het onderzoek komt het Nederlands als wetenschapstaal steeds meer in de verdrinking. Jonge wetenschappers menen dat het hun carrière kan schaden wanneer ze in het Nederlands promoveren of publiceren, wetenschappelijke tijdschriften die vanouds Nederlandstalig of meertalig waren, schakelen steeds vaker over

op exclusief Engelstalige artikelen, in het Nederlands gestelde wetenschappelijke monografieën, ook als ze de eigen taal en cultuur betreffen, worden steeds zeldzamer. Internationale publicaties, in het bijzonder die publicaties die verschijnen in op het Web of Science geregistreerde tijdschriften, spelen een belangrijke rol bij benoemingen en bevorderingen van wetenschappers, bij het toekennen van projecten, en ook bij de financiering van onderzoeksgroepen.

VOORSTEL: Waak erover dat universiteiten en onderzoeksfondsen geen criteria hanteren die het publiceren in de eigen taal ontmoedigen. Richt een fonds op dat de vertalingen van belangrijke Nederlandstalige wetenschappelijke bijdragen in andere talen ondersteunt. Ook moet erover gewaakt worden dat de betekenis van het VABB (Vlaams Academisch Bibliografisch Bestand) in de financiering van het onderzoek niet wordt uitgehold.

ACTIE

8

Intensiveer de samenwerking met Nederland op het gebied van onderzoek naar de Nederlandse taal en cultuur

VASTSTELLING: De traditie van samenwerking tussen Nederlandse en Vlaamse onderzoekers met de betrekking tot de taal en de cultuur van de Lage Landen heeft in het verleden meermaals geleid tot het optuigen van gemeenschappelijke instituten zoals het Instituut voor de Nederlandse Taal (INT), de Nederlandse Taalunie (NTU) en de Digitale Bibliotheek Nederlandse Letteren (DBNL). Andere in het verleden succesrijke initiatieven zijn echter afgebouwd, zoals het door FWO-Vlaanderen en NWO georganiseerde VNC-programma (Vlaams-Nederlands Comité), dat samenwerking tussen geesteswetenschappers uit Noord en Zuid en gemeenschappelijke onderzoeksprojecten m.b.t. taal en cultuur mogelijk maakte. Bovendien bestaat het gevaar dat

bij nieuwe ontwikkelingen in AI / taaltechnologie voor het Nederlands, het Nederlands in Vlaanderen niet of onvoldoende aan bod komt.

VOORSTEL: Geef FWO-Vlaanderen de opdracht om opnieuw gesprekken aan te knopen met NWO met het doel een programma op te starten dat gemeenschappelijke onderzoeksinitiatieven inzake taal en cultuur in het Nederlandse taalgebied mogelijk maakt. Waak erover dat bij de ontwikkeling in Nederland van een Nederlandstalig ‘Groot Taalmodel’ (~ChatGPT) ook Vlaamse data beschikbaar zijn en gebruikt kunnen worden.

TAALBELEID

ACTIE

9

Laat alle communicatie die vanuit de overheid naar de burger vertrekt nalezen op helder taalgebruik.

VASTSTELLING: Niet alle communicatie vanuit de overheid gericht op burgers is aangepast aan de zeer uiteenlopende talige competenties van de Vlaamse bevolking.

VOORSTEL: Geef als overheid het goede voorbeeld door helder taalgebruik te hanteren in alle communicatie, zodat de talig zeer verscheiden groep burgers (van moedertaalsprekers tot gebruikers van het Nederlands als tweede taal) zonder problemen de boodschap begrijpt.

ACTIE

10

Zet in op de promotie van de neerlandistiek in het buitenland.

VASTSTELLING: Het aantal leerstoelen neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten daalt sterk, met name maar niet uitsluitend in Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Dit vormt een bedreiging voor de status van het Nederlands wereldwijd en voor de culturele diplomatie van Vlaanderen in het buitenland.

VOORSTEL: Zet in op taalpromotie in het buitenland. Ga de daling van het aantal leerstoelen actief tegen, stimuleer neerlandici met een aanstelling aan buitenlandse universiteiten om de talige, culturele en economische relaties goed te onderhouden en te bevorderen.

